

Uzun Süre Hastanede Yatan Adli Psikiyatrik Olgularda Cinsellik*

Doğan YEŞİLBURSA, Ömer SAATÇIOĞLU, Solmaz TÜRKCAN, Hüseyin SOYSAL, Nizayi UYGUR

ÖZET

Mahkeme kararı ile zorunlu olarak hastaneye yatırılan ve tedavisi sürdürülen hastalarda uzun süreli yatış ve yakın gözlem altında bulundurulmaktan kaynaklanan çeşitli sorunlar yaşanabilmektedir. Bunlar arasında hastaların cinsel tutum ve davranışları da önem taşımakla birlikte, bu konu ile fazla ilgilenilmemiş olduğu da dikkati çekmektedir. Çalışmada yakın gözlem altında ve uzun süreli yatırılarak tedavinin, hastaların cinsel tutum ve davranışlarına etkili olabileceği varsayımından yola çıkılmaktadır. Araştırmada Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Psikiyatri Birimine bağlı ve 175 yatak kapasiteli Kapalı ve Rehabilitasyon servislerinde yatırılarak tedavisi sürdürülen 74 erkek olgu değerlendirilmiştir. İki erkek psikiyatri uzmanı olgularla özel koşullarda görüşerek demografik özellikleri, cinsel tutum ve davranışları belirlemeye yönelik verileri derlemiştir. Günümüzde, ideal psikiyatrik yaklaşımın önleme, uygun tanı ve tedavi, rehabilitasyon ve sosyal uyumun yeniden kazandırılması aşamalarını içerdiği kabul edilirse, uzun süreli yatarak tedavi gören psikiyatrik hastaların cinselliğinin de bu bağlamda gözönünde tutulması ve uygun yaklaşımlar geliştirilmesi gerekliliği açıktır.

Anahtar kelimeler: Cinsel davranış, adli psikiyatri, uzun süreli yatış

Düşünen Adam; 1977, 10 (2): 35-38

SUMMARY

The forensic psychiatric patient population, who had a prolonged hospitalization because of the judicial forced treatment decision and community care, is one of the interesting populations of interaction. Sexual attitudes and behaviours of these patients are important and less attention has focused on this subject. In this study, it is hypothesized that the close and under scrutiny psychiatry conditions may change the sexual attitudes and the behaviours of patient. The study is performed at Fronsic Psychiatry Unit in Bakırköy State Hospital for Psychiatric and Neurological Diseases, which is the main forensic investigation and treatment unit of Turkey, having 175 male patients beds only for long-term forensic hospitalization. A demographic form and the structured questionnaire concerning sexual attitudes and behaviours is given to male patients. Subjects were interviewed in privacy by male investigators. Current psychiatric approach includes prevention studies, diagnose facilities, appropriate psychiatric approach, readaptation and regaining social adjustment studies. Sexuality of patients also has to be taken into consideration within these studies.

Key words: Sexual behavior, forensic psychiatry, prolonged hospitalization

GİRİŞ

Tarih boyunca, psikiyatrik kurumlarda cinselliğin gözetim altında tutulmasının ve araştırılmasının hedeflendiği, her iki cinsiyetin birlikte bulunmadığı diğer kurumlarda da (cezaevi, manastır, okul,

okul...) aynı yaklaşımın geçerli olduğu, zaman içinde düşünce ve yasal düzenlemelerdeki değişikliklerle bu uygulamadan giderek uzaklaştığı bilinmektedir. Bir yandan psikoanalitik yaklaşımla cinselliğe bakış değişirken, diğer yandan doğum kontrol yöntemlerinde sağlanan gelişmelerle cinsel doyum al-

maya yönelik yaklaşımı benimseyenlerin sayısı artmış, 19. yüzyılda Tuke'un düzenlemesiyle her iki cinsiyetin de birarada bulunduğu psikiyatrik ortamlar oluşturulmuştur. Psikiyatrik kurumlarda karma ortamlar oluşturulmasının terapötik etkisi üzerinde de durulmaktadır. Konuyla ilgili çalışmalar, karşıt cinsiyetlerin çekiciliğini algılamının iyi prognoz göstergesi olduğunu, tedavi ekibinin karma ortamlarda daha toleranslı davrandığını, servis içi saldırgan davranışların azaldığını, hastaların özbakımlarına daha fazla dikkat ettiklerini ve hastalar arası hiyerarşinin ortadan kalktığını göstermektedir (1).

Ancak ülkemizde, psikotik olgulara yönelik hizmet veren servislerin genelde karma olmadıkları bilinmektedir. Bu servisler içinde, adli psikiyatrik tedavinin sürdürüldüğü ve uzun süreli yatışların söz konusu olduğu birimlerin durumu özellikle dikkat çekicidir.

Cinsel davranışların çeşitli unsurların etkileşimi sonucu ortaya çıkan karmaşık bir olgu olduğu ve kişilerarası ilişkiler, yaşam olayları ve içinde yaşanan kültürel çevreyle bağlantılı olduğu belirtilmektedir (2). Bu özellikler gözönünde tutulduğunda, adli psikiyatri ünitelerinde uzun süreli yatışlar sırasında hastalararası cinsel ilişkilerin ortaya çıkardığı servis içi sorunları da vurgulamak gerekmektedir. Bunu ortaya koymak üzere yapılan çalışmanın hazırlık döneminde, konuyla ilgili yapılmış çalışmaların çoğunluğunu olgu örneklerinin oluşturduğu belirlenmiştir (3).

Çalışmada servis içi gözlemlerimizden yola çıkarak, uzun süredir yatmakta olan adli psikiyatrik hastalarda cinsel tutum ve davranışlar ile demografik özelliklerin ortaya konması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Psikiyatri Birimine bağlı ve 175 yatak kapasiteli Kapalı ve Rehabilitasyon servislerinde muhafaza ve tedavi edilen tüm olgular incelenerek, en az bir yıldır hastanede yatmakta olan ve konu ile ilgili görüşmeyi kabul eden 74 olgu çalışmaya alınmıştır.

Aydınlatılmış onamları alınarak, iki erkek psikiyatri uzmanı tarafından, olgularla özel olarak görüşülmüş,

demografik veriler ve yapılandırılmış bir görüşme formu uygulanarak cinsel tutum ve davranışlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla kullanılan yapılandırılmış soru formu Braud ve ark. (4) ile Tron'un (5) çalışmalarında kullandıkları görüşme formlarından geliştirilmiş ve yatış öncesi ve yatış sırasındaki cinsel tutum ve davranışlara, duygu ve düşüncelere ait özelliklerin ortaya konması amaçlanmıştır.

Çalışmada gözönünde tutulan değişkenler yaş, din, öğrenim ve medeni durum, yatışa neden olan suç, psikiyatrik tanı ve hastanede yatış süresini kapsamaktadır. İstatistik değerlendirme, Statistical Package for Social Sciences (SPSS) kullanılarak yapılmış, yanıt alınamayan sorular dışlanarak yüzdeler belirlenmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya alınan olgulara ilişkin demografik veriler Tablo 1'de gösterilmiştir. Çalışmaya alınan 74 erkek olgunun yaş ortalaması 40.29±10.76, yaş aralığı 21-67'dir. Olguların % 44.6'sının ilköğretim düzeyinde öğrenim gördükleri, yine % 44.6 olgunun bekar olduğu belirlenmiştir. Çalışma grubundaki 47 olgunun (% 63.5) tanısı şizofrenidir. Tablo 3'de yatış öncesi ve sonrası eşcinsel eylemler ve cinsel doyum ve özdoyum (masturbation) ilgili veriler ye-

Tablo 1. Taylor manifest anksiyete ölçeği puanları

Yaş	n	%
18-24	5	6.8
25-34	15	20.2
35-44	29	39.2
45-54	16	21.6
54-<	9	12.2
Öğretim düzeyi		
Okur-yazar değil	1	1.4
Okur-yazar	15	20.3
İlkokul	33	44.6
Ortaokul	15	20.3
Lise	9	12.2
Yüksekokul	1	1.4
Medeni durum		
Bekar	33	44.6
Evli	19	25.7
Eşi ölmüş	3	4.1
Birlikte yaşama	11	14.8
Boşanmış	4	5.4
Ayrı yaşama	4	5.4
Din		
Müslüman	71	95.9
Hristiyan	3	4.1
Diğer	-	-

Tablo 2. Olguların tanı dağılımı

Şizofreni	47(% 63.5)
Hezeyanlı bozukluk	10(% 13.5)
İki uçlu mizaç bozukluğu (psikotik özellikli mani)	4 (% 5.4)
Organik akıl bozukluğu	4 (% 5.4)
BTA psikotik bozukluk	2 (% 2.7)
Maddeye bağlı psikotik bozukluk	2 (% 2.7)
Kişilik bozukluğu	5(% 6.8)

Tablo 3. Cinsel tutum-davranış

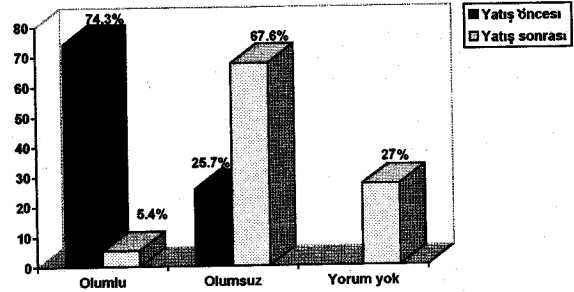
		Yatış öncesi	Yatış sonrası
Eşcinsel eylem	var	5(% 6.8)	-
	yok	69(% 93.3)	74(% 100.0)
Cinsel doyum	olumlu	55(% 74.3)	4(% 5.4)
	olumsuz	19(% 25.7)	50(% 67.6)
	yorum yok	-	20(% 27.0)
Özdoyum	var	59(% 79.7)	73(% 98.6)
	yok	15(% 20.3)	1(% 1.4)

ralmaktadır. Olguların hiçbiri eşcinsel eylemde bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

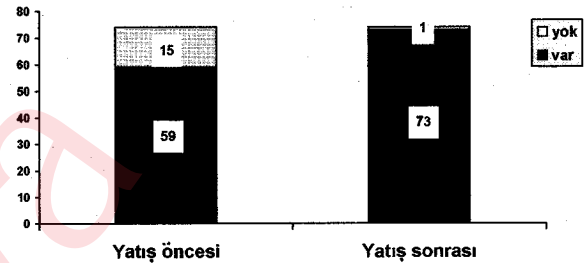
TARTIŞMA

Psikotik hastaların cinsel yaşantılarının genel olarak kısıtlanmış olduğu ve bunun pek çok nedene bağlı olduğu bildirilmiştir. Bunlar psikotik bir hastalığın varlığı (şizofrenik otizm, hezeyanların devam etmesi, oto-erotizm, ...) hastalık nedeniyle kişilerarası ilişki kurulmasındaki güçlük, sürdürülen kimyasal tedavilerin (nöroleptikler, trankilizanlar, antidepresanlar) cinsel isteği bastırması olarak sıralanabilir.

Tedaviden beklenen amaç sosyal uyum ve işleyişin üst düzeyde elde edilmesi olduğu halde, psikiyatrik kurumların dayattığı düzen cinselliğin serbestçe yaşanmasını olanaksız kılmaktadır. "Psikiyatrik bir patolojinin tedavisi sadece ifade edilen veya gözlenen belirtilerin ortadan kaldırılmasına indirgenebilir mi, yoksa hastanın iyiliği neyi gerektiriyorsa o mu yapılmalıdır?", "Bu iyilik kavramı içerisinde hastanın cinselliği ne ölçüde ve ne şekilde girmektedir?" gibi sorular gündeme gelebilir. Bütün bu soruların yanıtlarını bilmek ve bunu servis ortamında, uygun bir işleyişle çözümlenmesi gerekliliği açıktır. Bunun gerçekleştirilmesi de bu konudaki düşünce ve deneyimlerin aktarılması yoluyla sağlanabilecektir.

Şekil 1. Cinsel doyum.

Şekil 2. Yatış öncesi ve sonrası özdoyum.

Adli servislerde uzun süre muhafaza ve tedavi edilen hastalarla sürdürülen uygulamamızda, hastalararası cinsel davranışların önemli bir sorun oluşturduğu gözleminden yola çıkarak başlatılan bu çalışmanın sonuçları, hastalarla yapılan görüşmelerden elde edilen yanıtların ünitelerde çalışanların gözlem ve bilgileriyle farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu da hastaların sosyal kabul görmeyeceğini düşündükleri ilişkileri aktarmak istemekten kaçınmaları olarak yorumlanmıştır.

Olguların % 70.3 gibi bir çoğunluğu psikotrop ilaçlar kullanmaktan dolayı cinsel açıdan rahatsız olduklarını bildirmişlerdir. Olguların hiçbiri eşcinsel eylemde bulunmadığını belirtmektedir. Ancak servis çalışanlarının gözlem ve bilgileri 11 (% 14.8) olgunun eşcinsel eylemleri olduğu yönündedir.

Hastaneye yatış öncesi farklı seçenekleri olduğunda olguların özdoyum oranının yatış sonrasına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Servis içi cinsel yaşamda özdoyum cinsel doyuma ulaşmada en sık kullanılan yol olarak belirlenmektedir. Olguların

çoğu (% 76.4) bu yöntemin cinsel ilişkinin yerini tutmadığını, bu yolla cinsel haz duymadıklarını belirtmişlerdir.

Bu veriler kapalı ve erkeklerden oluşan bir ortamda cinsel tutum ve davranışların özdoyum ve durumsal eşcinselliğin artmasına yol açacağı yolundaki kuramsal görüşe uygunluk gösterir niteliktedir. Üzerinde durulması gereken bir nokta da, hastaların bunun durumsal olduğunu kabullenerek buna bağlı suçluluk ve depresyon yaşamamalarıdır.

Servis ortamında cinselliklerini nasıl yaşamaktan hoşlanacakları sorusuna hastaların yanıtları, sırasıyla servise cinsel içerikli dergilerin alınması, belirli aralarla cinsel içerikli film-video gösterilmesi ve belirli aralarla hastane dışına çıkmalarına izin verilerek kendi belirleyecekleri ortamda, eş veya partnerle bir-

likte olma isteği olarak belirtilmiştir. Yapılacak yeni düzenlemelerle, sözü edilen olanakların sağlanarak, hastaların cinselliklerini uygun şekilde ve yeterince yaşamalarına olanak sağlayan yapılanmalar oluşturulabilecektir.

KAYNAKLAR

1. Bourgeois M: Sexualité et Institution Psychiatrique. L' Evolution Psychiatrique Année 1975-Tome XL-Fascicule III-Juillet-Septembre, 551-73.
2. Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA: Human sexuality. In Synopsis of Psychiatry. 6th edition. Baltimore-Maryland, Williams & Wilkins Co, 1994; p.653-81.
3. McMillan A: HIV in Prisons. BMJ 297:873-74, 1988.
4. Braud J, Bujon-Pinard P, Triebisch F, et al: La Sexualité Scotomisée Des Patients Hospitalisés en U.M.D. Environnement & Processus de Soins. Forensic, numero special 1995; p.58-65.
5. Tron P: Pour ou contre une approche comportementale de la sexualité en unité pour malades difficiles. Environnement & Processus de Soins. Forensic, numero special 1995; p.66-72.